

DOKUMENTI

apostolska pobudnica

CATECHESI TRADENDAE

(nastavak)

VI. Neki putevi i sredstva kateheze

Sredstva društvenog priopćavanja

46. Od usmene pouke apostola i poslanica koje su kružile među Crkvama, pa sve do najmodernijih sredstava, kateheza nije nikada prestala tražiti najprikladnije puteve i sredstva da bi ostvarila svoje poslanje, uz djelotvorno sudjelovanje zajednice i podstrekom pastira. Takvo zauzimanje treba nastaviti.

Moja se misao spontano okreće prema velikim mogućnostima što ih nude sredstva društvenog priopćavanja i sredstva priopćavanja unutar grupe: televizija, radio, štampa, ploče, magnetofonske vrpce, sveukupni sektor audioviziva. Uložena pregnuća na ovim područjima takva su da daju najveće nade. Iskustvo pokazuje, na primjer, odjek radiofonične ili televizijske poruke koja bi znala spojiti vrijednosti, estetski izražaj sa dosljednom vjernošću Učiteljstvu. U današnje vrijeme Crkva ima puno prilika da se bavi takvim problemima — kao u dane posvećene sredstvima javnog priopćavanja, tako da ovdje nije potrebno ići u širinu, unatoč njihove odlučujuće važnosti.

Potreba vrednovanja različitih mjesta, trenutaka ili sastanaka

47. Moja je misao u isto vrijeme usmjerena na različite trenutke od velike važnosti u kojima kateheza ima već svoje spremno mjesto: na primjer, biskupijska hodočašća, ona mjesna, nacionalna koja mogu poslužiti ako su centrirana na brižno odabranu temu, počevši od života Kristova i svetaca; tradicionalne pučke misije, prečesto na brzinu napuštene, koje su nenađomjesticke s obzirom na povremenu i temeljitu obnovu kršćanskog života — stoga im se treba vratiti i obnoviti ih; biblijski kružoci koji moraju nadići egzegezu da bi se živjelo od Riječi Božje, sjednice crkvenih bazičnih zajednica ukoliko odgovaraju kriterijima koji su izneseni u apostolskoj pobudnici **Evangelii Nuntiandi**⁹¹. Podsjećam, također, na grupe mladih, koje se u pojedinim pokrajinama, pod različitim nazivima ili oblicima, (ali s istom svrhom da se upozna Isusa Krista i da se živi Evanđelje), množe i cvjetaju kao u proljeće što je jako utješno za Crkvu: grupe Katoličke akcije, karitativne grupe, molitvene grupe, grupe kršćanskog

91. Usp. br. 58: AAS 68 (1976), ss. 46—49.

razmišljanja itd. Ove grupe daju ne malu nadu za Crkvu sutrašnjice. I u ime Isusa, zaklinjem mlade da ih stvaraju, njihove odgovorne, neka im svećenici posvete najbolji dio svoje službe: nemojte dopustiti ni pod koju cijenu da ove grupe, privilegirane prilike za susret, bogate tolikim vrijednostima prijateljstva i mladenačke solidarnosti, radosti i entuzijazma, razmišljanja nad djelima i nad stvarima, budu manjkave s obzirom na ozbiljan studij kršćanske nauke. One bi onda (opasnost se, na žalost, više puta pokazala) riskirale da razočaraju svoje pristaše i samu Crkvu.

Katehetsko pregnuće što ga je moguće ostvarivati na ovim različitim mjestima, a još i u mnogim drugim, ima tim bolje mogućnosti da bude prihvaćeno i da donese svoje plodove, koliko će više poštivati posebnost naravi ovih mjesta. Ukoliko se u njih ucijepi na odgovarajući način, gore spomenuto pregnuće ostvarit će onu raznolikost i komplementarnost dodira što će mu dopustiti da razvije svo bogatstvo njegova poimanja, uz trostruku dimenziju riječi, spomena i svjedočanstva — nauke, slavljenja i zauzimanja u životu, što je naznačila Poruka Sinode Božjem narodu⁹².

Propovijed

48. Ova primjedba vrijedi još više za katehezu koja se odvija u liturgijskom okviru, te posebno za vrijeme euharistijskog sastanka: poštivajući specifičnu narav i vlastiti ritam ovog okvira, propovijed prihvaća prosljed vjere što ga privodi njegovu naravnom ispunjenju; u isto vrijeme, ona potiče Gospodinove učenike da prihvate ponovno svakog dana duhovni itinerarij u istini, u klanjanju i u zahvaljivanju. U ovome smislu može se reći da katehetska pedagogija nalazi svoj izvor i svoje dovršenje u Euharistiji, unutar cjelokupnog horizonta liturgijske godine. Propovijed, usredotočena na biblijske tekstove, pomoći će na svoj na-

čin da se vjernici udomaće sa sveukupnošću tajne vjere i načela kršćanskog života. Propovijedi treba posvetiti veliku pažnju: ne preduga, ne prekratka, uvijek brižno pripremljena, sadržajna i prilagođena te pridržana posvećenim službenicima. Takva propovijed treba imati mjesta u svakoj nedjeljnoj i blagdanskoj Euharistiji, ali također i za vrijeme slavljenja krštenja, pokorničkih slavlja, ženidbi, sprovoda. Ovo je jedna od dobrobiti liturgijske obnove.

Katehetska djela

49. U ovome mnoštvu prosljeđa i sredstava — svaka crkvena aktivnost ima katehetsku dimenziju — katekizmi, daleko od toga da bi izgubili svoju bitnu važnost, dobivaju novu vrijednost. Jedan od značajnih vidova katehetske obnove sastoji se danas u obnovi i množenju katehetskih knjiga koje nastaju skoro posvuda u Crkvi. Mnogobrojna i neobično uspješna djela ugledala su svjetlo i predstavljaju stvarno bogatstvo na službu katehetskog poučavanja. Jednako treba spomenuti, pošteno i ponizno, da je ovo rascvjetavanje i ovo bogatstvo donijelo dvosmislene i škodljive studije i publikacije za mladež i za život Crkve. Dosta često, tu i tamo, zbog zabrinutosti da se pronađe prikladniji jezik ili da se bude moderan što se tiče pedagoških metoda, pojedina pedagoška djela dezorijentiraju mladež a također i odrasle, bilo ispuštanjem, svjesnim ili nesvjesnim, bitnih čimbenika vjere Crkve, bilo da se daje pretjerana vrijednost nekim temama na uštrb drugih, bilo, nadasve da se služi nekom općom vizijom podosta horizontalne naravi, što nije u skladu s naukom crkvenog Učiteljstva.

Nije dovoljno, dakle, da se množe katehetska djela. Da bi odgovorila svojoj svrsi, neophodni su različiti uvjeti:

— da stvarno bude povezana s konkretnim životom generacije kojoj se obraćaju, imajući u vidu njene nemire i

92. Usp. *Synodus Episcoporum, De catechesi hoc nostro tempore tradenda preasertim pueris atque iuvenibus; Ad Populum Dei*

Nuntius, bb. 7—10: cit. mj. ss. 9—12; usp. »L'Osservatore romano« (30. listopada 1977), str. 3.

njene upite, njene borbe i njena nadanja;

— da se trse u pronalaženju shvatljiva jezika za ovu generaciju;

— da se zalažu u izlaganju cjelokupne Kristove poruke i poruke njegove Crkve a da se ništa ne preskoči ili izobličiti, ipak predstavljajući je prema osi i strukturi što će podvući bitno;

— da imaju uistinu za svrhu da potaknu u onima koji će se njma služiti veću spoznaju Kristovih tajna sa svrhom istinskog obraćenja i života sve skladnijeg s Božjim htijenjem.

Katekizmi

50. Svi oni koji uzimaju tešku dužnost pripremanja ovih katehetskih pomagala, a još više katekizamskog teksta, ne mogu to činiti bez odobrenja Pastira koji imaju vlast dati ga, niti da se ne nadahnjuju, što je više moguće na Općem Katehetskom Direktorijumu, koji ostaje načelnom normom.

Ovom prilikom ne mogu propustiti a da ne uputim gorljivu podršku Biskupskim konferencijama cjeloga svijeta: da strpljivo poduzmu, ali i uz čvrstu odlučnost, veličanstveni posao kojega treba poduzeti u suglasju s Apostolskom Stolicom, da bi se pripremilo dobre katekizme, vjerne bitnim sadržajima Objave, posadašnjene što se tiče metodologije, sposobne da odgajaju za čvrstu vjeru kršćanske generacije novih vremena.

Ova mala natuknica što se tiče sredstava i puteva kateheze ne iscrpljuje bogatstvo »Prijedloga«, što su ih pripremili sinodalni oci. Utješna je činjenica misliti da se danas u svakoj državi ostvaruje dragocjena suradnja za jedinstveniju i sigurniju obnovu ovih katehetskih vidova. Kako sumnjati da Crkva ne može naći stručnjake i prikladna sredstva da bi odgovorila, uz milost Božju, na kompleksne zahtjeve komunikacije s ljudima našeg vremena.

VII. KAKO KATEHIZIRATI

Različitosť metoda

93. Usp. Kongregacija za Kler, **Opći katehetski direktorij**, bb. 119—121; 134: AAs 64 (1972) ss. s66—167; 172.

51. Dob i intelektualni razvoj kršćana, njihov stupanj crkvene i duhovne zrelosti i mnoge druge osobne okolnosti zahtijevaju da kateheza primjenjuje različite metode da bi ostvarila svoju specifičnu zadaću: odgoj u vjeri. Takvu raznolikost zahtijeva također, na općenitijem planu, društveno-kulturna okolnost u kojoj Crkva razvija svoje katehetsko djelovanje.

Različitosť metode znak je života i bogatstva. Takvom su je smatrali i oci Četvrtе opće skupštine sinode, premda su upozorili na bezuvjetne okolnosti da bi ona bila korisna i bez predrasuda što se tiče jedinstva naučavanja cjelovite vjere.

Na službu Objave i obraćenja

52. Prvo sveopće pitanje koje se ovdje postavlja, dopušta rizik i napast da se bespotrebno miješaju u katehetsko poučavanje ideološke perspektive, otkrivene ili maskirane, prije svega političko-društvene naravi, ili osobna politička opredjeljenja. Uvijek kad takve perspektive prevagnu nad središnjom porukom koju treba prenijeti, sve dotle da je ne zasjeni i stavi je na drugo mjesto, čak što više da je podredi vlastitim ciljevima, kateheza je raznaravljena sve do svojih korijena. Sinoda je pravedno inzistirala na potrebi, s obzirom na katehezu, da se drži iznad tendencija koje teže k jednostranosti — da se izbjegavaju »dihotomije« — također i na terenu teoloških tumačenja koja se odnose na pojedine probleme. Kateheza će se ravnati prema Objavi: Objava koju prenosi sveopće Učiteljstvo Crkve, u svom svečanom i redovnom obliku. Ova Objava jest objava Boga Stvoritelja i Otkupitelja, čiji Sin, došavši među ljude u njihovu tijelu, ulazi ne samo u osobnu povijest svakog pojedinog čovjeka, nego u samu ljudsku povijest čije je on središte. Ovo je Objava, dakle, one radikalne promjene čovjeka i svemira, svega onoga što sačinjava osnovu ljudskog postojanja pod utjecajem Radosne Vijesti Isusa Krista. Tako shvaćena kateheza nadilazi svaki formalistični moralizam,

ukoliko sadrži pravi kršćanski moral. Ona nadvisuje prije svega svaki vremen-
ski »mesijanizam«, te i onaj socijalni i
politički. Ide za tim da zgrabi čovjeka u
dubini.

Utjelovljenje Poruke u kulture

53. Ovog trenutka sučelit ću se s jed-
nim drugim problemom. Kao što sam ne-
davno rekao članovima Biblijske komi-
sije, »termin **akulturacija** ili **inkulturaci-
ja**, premda je novotvorina, izražava vrlo
dobro jednu od komponenata velikog
misterija Utjelovljenja«⁹⁴. Što se tiče ka-
teheze kao i evangelizacije općenito,
možemo reći da je pozvana da unosi
snagu evanđelja u kulturu i u kulture.
Stoga će kateheza ići za tim da upozna
te kulture i njihove bitne komponente;
upoznat će se s njihovim najznačajnijim
izražajima; poštivat će njihove vrijed-
nosti i njihova vlastita bogatstva. Na taj
će način moći predstaviti kulturama
spoznaju skrivene tajne⁹⁵ i pomoći im da
stvore, već prema njihovoj živoj tradi-
ciji, izvorne izražaje života, slavljenja i
mišljenja što je kršćanski. Ipak će tre-
bati imati u vidu dvije stvari:

— s jedne strane, kršćansku Poruku
se ne može čisto i jednostavno izolirati
od kulture u koju se ona od početka uci-
jepila (biblijsko ozračje i još točnije,
kulturna sredina u kojoj je živio Isus iz
Nazareta), niti ju je moguće izolirati, bez
rizika teškog osiromašenja, od kultura u
kojima se već izrekla tijekom stoljeća;
ona ne nastaje spontanom rađanjem iz
nekeg kulturalnog »humusa«; ona se
oduvijek prenosi po apostolskom dija-
loqu koji je bezuvjetno ucijepljen u od-
ređeni kulturni dijalog;

— s druge strane snaga Evanđelja se
posvuda očituje kao ona koja preobra-
žava i ponovno rađa. Ako već prodire u
neku kulturu, zar da se čudimo što joj is-
pravlja mnoge elemente? Ne bi bilo ka-
teheze ako bi se Evanđelje mijenjalo u
dodiru s kulturama.

Ako bi se ovo zaboravilo, naišlo bi se
jednostavno na ono što sv. Pavao zove
veoma jakim izražajem »obeskrepljenje
križa Kristova«⁹⁶. Sasvim je drugačije
prosljeđe koje mudro i s razlogom kre-
će od elemenata, religioznih ili druge na-
ravi koji pripadaju kulturnoj baštini jed-
ne ljudske grupe, da bi pomogle osoba-
ma da bolje shvate cjelovitost kršćanske
tajne. Pravi katehete znaju da se kate-
heza »utjelovljuje« u različite kulture i
u različite sredine: dosta je misliti na
tako različite narode, na mladež našeg
vremena, na raznorazne okolnosti u ko-
jima se nalazi današnji svijet; uostalom
oni ne prihvaćaju da kateheza osiromaši
odricanjem ili obeskrepljenjem svoje
poruke zbog prilagodbe, pa i jezika, što
bi kompromitiralo »pravi polog« vjere⁹⁷,
ili zbog popuštanja na području vjere ili
morala; oni su uvjereni da je svrha prave
kateheze da obogaćuje te kulture po-
mažući joj da nadvlada slabe strane, čak
što više one nehumane koje postoje u
njoj povezujući njihove legitimne vrijed-
nosti s puninom Krstovom⁹⁸.

Doprinos pučkih pobožnosti

54. Drugo metodičko pitanje odnosi se
na vrednovanje ispravnih elemenata pu-
čke pobožnosti unutar katehetske pouke.
Mislim na one pobožnosti koje vjernici
prakticiraju u pojedinim krajevima žar-
ko i uz čistoću nakane što zadivljuje,
premda vjera što stoji u osnovi mora biti
pročišćena pa i provjerena pod različitim
vidovima. Mislim na neke molitve koje
je lako naučiti, što ih toliko jednostavne
osobe vole ponavljati. Mislim na pojedine
čine pobožnosti što se prakticiraju u
iskреноj želji da se vrši pokora ili da se
dopadne Gospodnu. U osnovi velikog di-
jela ovih molitava ili ovih pobožnosti, uz
elemente koje treba isključiti postoje i
oni koji bi, ako bi ih se dobro upotrije-
bilo, mogli izvanredno koristiti za spoz-
naju Kristove tajne i njegove poruke: lju-
bav i milosrđe Božje, Kristovo utjelov-

94. Usp. AAS 71 (1979), s. 607.

95. Usp. Rim, 16, 25; Ef, 3, 5.

96. Usp. 1 Kor 1, 17

97. Usp. 2 Tm 1, 14

98. Usp. Iv 1, 16; Ef 1, 10

ljenje, njegov otkupiteljski križ i njegovo uskrsnuće, djelovanje Duha Svetog u svakom pojedinom kršćaninu u Crkvi, tajna onostranosti, evanđeoske kreposti što ih treba prakticirati, prisutnost kršćanina u svijetu itd. I zašto bismo se morali pozivati na neke nekršćanske elemente — čak što više antikršćanske — izbjegavajući da se oslonimo na elemente koji, premda trebaju biti pregledani i izmijenjeni, ipak imaju nešto kršćanskog u svom korijenu?

Memorizacija

55. Posljednje metodološko pitanje kojega će trebati barem podvući — o njemu se više puta raspravljalo na Sinodi — odnosi se na memorizaciju. Počeci kršćanske kateheze koji se podudara ju prije svega sa usmenom civilizacijom, naširoko su se služili učenjem napamet. Nakon toga, kateheza poznaje dugu tradiciju memorizacije osnovnih istina. Znamo da ova metoda može predstavljati određene nedostatke: nije mali nedostatak što se posreduje nedostatno prihvaćanje, koji puta nedjelotvorno, gdje se sve znanje svodi na formule što ih se ponavlja a da ih se ne produbljuje. Ovi nedostaci uz različite karakteristike današnje civilizacije doveli su tu i tamo do skoro posvemašnjeg dokinuća — ponovnog učenja na pamet u katehezi. Ništa se manje nisu čuli veoma odlučni glasovi na Četvrtoj biskupskoj sinodi da se uravnoteže uloge razmišljanja i spontanosti, dijaloga i šutnje, pismenih radova i učenja napamet. S druge strane, mnoge kulture još uvijek neobično vrednuju učenje napamet.

Dok se u svjetovnoj nastavi nekih zemalja dižu sve brojnije kritike s obzirom na pogubne posljedice ne vrednovanja ove ljudske sposobnosti učenja napamet, zašto ne bismo potražili način kako je vrednovati u katehezi, na inteligentan i izvoran način, tim više što slavljenje ili »memorija« velikih događaja povijesti spasenja zahtijeva da se o njima ima

točna spoznaja? Određeno učenje na pamet Isusovih riječi, važnih biblijskih stavaka, Deset Božjih zapovijedi, izražaja ispovijesti vjere, liturgijskih tekstova, osnovnih molitava, ključnih pojmova nauke . . . daleko je od toga da se suprotstavlja dostojanstvu mladih kršćana, ili da bi stavljalo prepreku osobnom dijalogu s Gospodinom. To je stvarna potreba što odlučno podvlače i sinodalni Oci. Treba biti realist. Cvijeće vjere i pobožnosti — ako se može tako reći — ne klija u pustinjskim predjelima kateheze bez učenja napamet. Bitno je da ovi tekstovi koji su naučeni napamet budu pounutrašljeni, malo pomalo shvaćani u svojoj dubini da bi postali izvorom osobnog i zajedničkog kršćanskog života.

Mnogovrsnost metoda u suvremenoj katehezi može biti znak životnosti i domišljatosti. U svakom slučaju važno je da izabrana metoda u konačnici poštuje zakon koji je neizbježan za cjelokupni život Crkve: vjernost Bogu i vjernost čovjeku u istom stavu ljubavi.

VIII. RADOST VJERE U TEŠKOM SVIJETU

Potvrditi kršćanski identitet

56. Živimo u teškom svijetu u kojemu čovjek tjeskobno vidi da mu iz ruke izmiču najbolja ljudska ostvarenja i okreću se protiv njega⁹⁹, što stvara klimu nesigurnosti. I upravo u ovome svijetu kateheza mora pomoći kršćanima da budu na radost i na služenje svima, »svjetlo« i »sol«¹⁰⁰.

To sigurno zahtjeva da ih ona učvrsti u njihovu vlastitom identitetu, a ona sama da nadvladava sumnje, nesigurnosti.

U indiferentnom svijetu

57. Prije nekoliko godina puno se govorilo o sekulariziranom svijetu i pokršćanskom dobu. Mode prolaze, ali ostaje dubinska stvarnost. Današnji kršćani trebaju biti odgojeni da žive u svijetu koji

99. Usp. Enc. *Redemptor Hominis*, bb. 15—16: AAS 71 (1979), ss. 286—295.

100. Usp. Mt 5, 13—16

često negira Boga, ili koji, što se tiče vjerskih stvari, umjesto zahtjevanog i bratskog dijaloga, koji bi sve poticao, pada prečesto u nemilosrdni indiferentizam, ako ne zauzima prezirni stav »sumnje« u ime svog napretka u predmetu znanstvenih »tumačenja«. Da bi se izdržalo u ovome svijetu, da bi se svima ponudio »spasonosni dijalog«¹⁰¹, u kojem bi se svaki pojedini osjetio poštivan u svom uistinu osnovnom dostojanstvu čovjeka koji traži Boga, trebamo katehezu koja će poučiti mlade a i one odrasle iz naših zajednica da budu dalekovidni i dosljedni u svojoj vjeri da vedro potvrđuju svoj kršćanski i katolički identitet da »vide nevidljivo«¹⁰² i da ako odlučno pristanu uz Božju apsolutnost da bi ga mogli zasvjedočiti u materijalističkoj civilizaciji koja ga negira.

Originalna pedagogija vjere

58. Nezamjenjiva izvornost kršćanskog identiteta ima kao posljedicu i uvjet ništa manje izvornu pedagogiju vjere. Pedagogija je bez sumnje jedna od najvažnijih ljudskih znanosti među tako brojnim i zavidnim što u našem vremenu bilježe svoj veliki napredak. Dostignuća drugih znanosti — biologije, psihologije, sociologije — nude joj dragocjene elemente. Odgojna znanost i umijeće odgoja predmet su stalnih rasprava s obzirom na bolju prilagodbu ili veću učinkovitost uz raznorazne rezultate.

Postoji također pedagogija vjere i nikada se neće dostatno reći što jedna takva pedagogija vjere može pridonijeti katehezi. Normalno je dakle, prilagoditi je u korist odgoja vjere iskušane i usavršene tehnike odgoja kao takvog. Ipak je potrebno svaki čas držati u vidu osnovnu izvornost vjere. Kad se govori o pedagogiji vjere, ne radi se o tome da se prenosi neko ljudsko znanje, pa bilo ono i ne znam kako uzvišeno; radi se o posredovanju u cjelovitosti Božje Objave. Sam se Bog tijekom svete povijesti a

nadasve u Evanđelju služio jednom pedagogijom što mora postati modelom za pedagogiju vjere. Neka tehnika nema vrijednosti unutar kateheze ako se ne stavlja na službu prenošenja vjere i odgoja vjere; u protivnom slučaju nema nikakvu vrijednost.

Prilagođeni jezik u službi vjerovanja

59. Pitanje govora blisko je prethodnom. Svakom je jasno koliko je to pitanje danas goruće. A nije li i čudno kad vidimo da suvremena istraživanja na području komunikacije, semantike i nauke o simbolima pridaju značajnu važnost govoru, a na drugoj strani govor danas zloupotrebljava u službi ideološke mistifikacije, mistifikacije misli i svodenja čovjeka na stanje predmeta?

Sve to vrlo utječe na područje kateheze. Niezina je, doista, osnovna dužnost da nađe jezik prilagođen djeci i mladima našega vremena uopće, kao i za druge kategorije ljudi: govor za intelektualce, za ljude koji se bave znanostima, za nepismene i jednostavne ljude, za opterećene, itd. Već se sveti Augustin sreo s tim problemom i rješavao ga svojevremeno u poznatom dielu »De catechizandis rudibus«. U katehezi kao i u teologiji pitanje govora je temeljno bez svake sumnje. Nije suvišno da ovdje kažemo: kateheza ne smije dopustiti ni pod kojom izlikom, pa bila to i znanost, da se izopači sadržajnost Vjerovanja bilo kakvim govorom. Pogotovo ne dolazi u obzir onaj jezik koji vara ili zavodi. Vrhovni je zakon, naprotiv, da veliki napredak u znanosti govora treba biti sposoban poslužiti katehezi kako bi ona doista mogla »reći« ili »priopćiti«, djeci, dječacima (preadolescentima), mladićima i odraslima našega vremena cjelovitu sadržajnost vjere bez iskrivljavanja.

Istraživanje i sigurnost vjere

60. Jasniji izazov dolazi kadkada od samog poimanja vjere. Neke suvremene

101. Usp. Pavao VI, **Enc. Ecclesiam Suam**, III dio: AAS 56 (1964), ss. 637—659.

102. Usp. Hebr. 11, 27.

filozofske škole, koje prividno imaju jak utjecaj na neka teološka usmjerenja, te preko njih i na pastoralnu praksu, rado naglašavaju da je temeljni ljudski stav čovjeka beskonačno istraživanje, istraživanje koje nikada ne dostiže svoga objekta. U teologiji takvo gledanje kategorički tvrdi da vjera nije sigurnost nego pitanje, da ona nije jasnoća nego skok u tamu!

Ova mišljenja zaista su korisna jer nas podsjećaju da vjera promatra ono što još ne posjedujemo, jer se tomu nadamo, ono što još ne vidimo nego samo kao »u ogledalu, u zagonetki«¹⁰³, i da Bog uvijek prebiva u nedostupnom svjetlu¹⁰⁴. Ona nam također pomažu da se u kršćanskoj vjeri ne zaustavimo, nego da koračamo naprijed poput Abrahama. Posebno se treba izbjegavati prikazivanje sigurnim onoga što nije sigurno.

Još uvijek ne smijemo upasti, kao što se to prečesto događa, u suprotnu krajnost. Poslanica Hebrejima kaže da je »vjera jamstvo za ono čemu se nadamo, dokaz za stvarnosti kojih ne vidimo«¹⁰⁵.

Ako ju ne posjedujemo sasvim, imamo garanciju i dokaz. Kad odgajamo djecu, adolescente i mlade, nemojmo im davati samo negativan pojam o vjeri kao apsolutnom neznanju, slijepoći ili svijetu tame, nego im nastojmo pokazati da ponizno i odvažno vjerovničko istraživanje ne polazi od ničega, od jednostavnih iluzija, od pogrešnih mišljenja, od nesigurnosti, nego da se ono temelji na Božjoj riječi koja se ne vara niti je varljiva, i neprestano se izgrađuje na čvrstoj hridi te Riječi. To je traženje onih mudraca pod vodstvom zvijezde¹⁰⁶, istraživanje o kome napisa Pascal ponavljajući misao sv. Augustina, ove duboke riječi: »Ti me ne bi tražio da me nisi već našao«¹⁰⁷.

Također jedan od ciljeva kateheze jest

da pruži mladim katekumenima nekoliko jednostavnih ali solidnih sigurnosti što će im pomoći da traže dalje i bolje upoznavanje Krista.

Kateheza i teologija

61. Kod ovoga važno je ispravno shvatiti odnos kateheze i teologije. Ova veza, duboka i vitalna, sasvim je jasna onome tko razumije nezamjenjivu ulogu teologije u službi vjere. Zato se ne treba čuditi da svako gibanje na teološkom području izaziva iste posljedice u katehetskom polju. Sada Crkva, u ovo neposredno pokoncilsko vrijeme proživljava važan ali riskantan trenutak teoloških istraživanja. To isto treba reći i o hermeneutici i egzegezi.

Neki sinodalni oci koji su došli sa svih kontinenata, postavili su jasno to pitanje. Oni su govorili o »nestabilnoj ravnoteži« za koju postoji opasnost da prijeđe s teologije na katehezu, te su, među ostalim, naglasili potrebu lijeka za tu anomaliju. Pavao VI. također je govorio o tom pitanju ne manje jasno u uvodu svojoj svečanoj »Ispovijesti vjere«¹⁰⁸ kao i u apostolskoj pobudnici uz petu obljetnicu završetka II. vatikanskog koncila¹⁰⁹.

Ovo treba ponovno naglasiti. Kada su teolozi i egzegete svjesni utjecaja svojih istraživanja za katehetsku pouku, dužnost im je da posebno paze da ljudi ne uzimaju kao sigurnu istinu ono što su još uvijek samo mišljenja i diskusije stručnjaka. Katehete će sa svoje strane birati mudro na polju teološkog istraživanja ono što može osvijetliti njihovo vlastito razmišljanje i naučavanje, hraneći se s istih izvora istine kao i teolozi u svjetlu Učiteljstva. Nastojat će da ne uznemiruju duhove djece i mladih u tom stupnju kateheze raznim nestabilnim mišljenjima, bespredmetnim pitanjima i neplodnim diskusijama koje je sveti Pa-

103. 1. Kor. 13, 12.

104. Usp. 1 Tim. 6, 16.

105. Hebr. 11, 1.

106. Usp. Mt. 2, 1 ss.

107. Blaise PASCAL, *Le Mystère de Jésus: Pen-*

sées, br. 553.

108. PAVAO PP. VI, *Sollemnis Professio Fidei*, br. 4: AAS 60 (1968), str. 434.

109. PAVAO PP. VI. Opost. Pobud. *Quinque iam Anni*: AAS 63 (1971), str. 99.

vao često osuđivao u svojim pastoralnim poslanicama¹¹⁰.

Najdragocjeniji dar koji Crkva može dati modernom svijetu u ovom smučenom i zabrinutom vremenu je da u njemu izgrađuje kršćane, čvrste u bitnome, te ponizno sretne u svojoj vjeri. Kateheza će ih tome naučiti i sama će se najprije time okoristiti: »Čovjek koji želi shvatiti sam sebe dubinski — ne prema neposrednim, nepotpunim, često površnim i prividnim kriterijima i mjerilima svoga bića — mora se približiti Kristu sa svojim nemirima i nesigurnostima, pa i sa svojim slabostima i grijehom, sa svojim životom i smrću. On mora, da tako kažem, ući u Njega cijelim svojim bićem, mora si »prisvojiti« i primiti u sebe čitavu njegovu stvarnost Utjelovljenja i Otkupljenja da nađe samoga sebe«¹¹¹.

IX. OVA SE ZADAĆA TIČE SVIH NAS

Poticaj svima odgovornima

62. Sada, predraga braćo i sinovi, želio bih da moje riječi, koje su važna i žarka pobudnica moje pastoralne službe uopće, zapale vaša srca kao što poslanice svetoga Pavla upućene njegovim suradnicima u djelu evangelizacije, Titu i Timoteju, kao pismo što ga je Augustin pisao đakonu Deogratiasu koji bijaše obeshrabren pred svojom katehetskom zadaćom, a to je prava mala rasprava o radosti katehiziranja¹¹². Da, obilno želim sijati hrabrost, nadu i polet u srca svih onih koj su odgovorni za vjersku pouku i za upućivanje u život Evanđelja, a njih ima mnogo i oni su različiti.

Biskupi

63. obraćam se, prije svega, svojoj braći biskupima: II. vatikanski sabor izričito je govorio o vašim zadaćama na katehetskom području¹¹³, a snažno su ih naglasili i oci IV. biskupske sinode.

110. Usp. 1. Tim. 1, 3ss.; 4, 1 ss.; 2 Tim 2, 14 ss.; 4, 1—5: Titu 1, 10—12; usp. također Apost. Pobud. **Evangeli Nuntiandi**, br. 78: **AAS** 68 (1976), str. 70.

111. Encikl. **Redemptor Hominis**, br. 10: **AAS**

Vi ovdje imate, predraga braćo, posebno poslanje u svojim Crkvama: vi ste u njima prvi odgovorni za katehezu, vi ste katehete u pravom smislu riječi. Vi i dijelite samo s Papom, u duhu biskupske kolegijalnosti, težinu kateheze u cijeloj Crkvi. Poslušajte dakle ono što vam kažem otvorena srca!

Dobro znam da je vaša biskupska služba svakim danom složenija i teža. Tisuću poslova čeka vas: od obrazovanja novih svećenika do aktivne prisutnosti u zajednicama vjernika, od živog i dostojnog slavljenja službe Božje i sakramenata, do brige oko ljudskog napretka i zaštite čovjekovih prava. No neka briga oko napretka aktivne i djelotvorne kateheze nikako ne podlegne pred bilo kojom drugom brigom! Ova će vas dužnost poticati da sami predajete svojim vjernicima nauku života. Ali ona će vas također poticati da prihvatite u svojim biskupijama, u skladu s planovima biskupske konferencije kojoj pripadate, vrhovno vodstvo u katehezi iako okupljate oko sebe vješte i povjerljive suradnike. Vaša će bitna uloga biti da budete i podržavate u svojim crkvama autentični katehetski žar, onaj koji se utjelovljuje u prikladnoj i djelotvornoj organizaciji, angažirajući potrebne osobe, sredstva, pomagala, i potrebni novac. Budite sigurni da ako je kateheza dobro obavljena u mjesnim Crkvama, sve ostalo će biti olakšano. Uostalom — je li potrebno da vam kažem — ako vaša gorljivost ponekad nameće nezahvalnu dužnost da upozoravate na zablude, ispravljate pogreške, vaša će radost i utjeha biti veća vidjevši u rascvjetalosti svoje Crkve kako se u njima razvija kateheza po Gospodinovoj želji.

Svećenici

64. Što se vas tiče, svećenici, evo područja na kome ste intimni suradnici svojih biskupa. Koncil vas je nazvao »od-

71 (1979), str. 274.

112. **De catechizandis rudibus**: PL 40, 310—347.

113. Usp. Dekret o Službi Biskupa u Crkvi **Christus Dominus**, br. 14: **AAS** 58 (1966), str. 679.

gojiteljima u vjeri»¹¹⁴. Kako ćete to najbolje biti ako ne uložite svoje najbolje napore oko uzrasta svojih zajednica u vjeri. To jest, da imate brigu oko župe, školskog ili sveučilišnog vjeronauka, da ste odgovorni za pastoral na bilo kojoj razini, da ste animatori malih ili velikih zajednica, posebno grupa mladih. Crkva od vas očekuje da ne zanemarujete ništa što bi moglo koristiti dobro strukturiranoj i usmjerenoj katehezi. Đakoni i ostali službenici, ako ste toliko sretni da ih imate, vaši su prvi i neposredni suradnici. Svi vjernici imaju pravo na katehezu a svi pastiri imaju dužnost da se za nju pobrinu. Od civilnih vlasti uvijek ću zahtijevati da poštuju slobodu katehetske pouke, a vas, službenike Isusa Krista, zaklinjem svim svojim silama — da nikada ne dopustite da zbog nedostatka poleta ili zbog neke nesretne posljedice ideje, vjernici ostanu bez kateheze. Neka se ne mogne reći: »Djeca su tražila kruha i nikoga nije bilo da im ga pruži»¹¹⁵.

Redovnici i redovnice

65. Mnoge redovničke zajednice, muške i ženske, nastale su za kršćanski odgoj djece i mladih, posebno za one najzapuštenije. Kroz povijest, redovnici i redovnice, veoma su se zauzimali u katehetskoj djelatnosti Crkve te u njoj ostvarili naglašeno prilagođen i djelotvoran rad. U trenutku kad se želi naglasiti veza između redovnika i pastira, a prema tome i aktivna prisutnost redovničkih zajednica i njihovih članova u nacrtima pastoralnih mjesnih Crkava, potičem, vas redovnike, od svega srca. Vaše redovničko posvećenje mora vas učiniti još više raspoloživima u službi Crkve da se što bolje pripravite za katehetsku zadaću, prema raznim potrebama svojih instituta i poslanja koja su vam povjereni, te neka vas ta brižnost vodi posvuda. Neka te zajednice posvete maksimum svojih sposobnosti i svojih mogućnosti u svrhu specifičnog katehetskog djela.

Katehete laici

66. Želim zahvaliti u ime cijele Crkve vama, župnim katehetama, laicima, muževima i još u većem broju ženama, što se posvuda u svijetu posvećuju vjerskom odgoju brojnih pokoljenja. Vaše često ponizno i skriveno djelovanje, ali koje obavljate žarkom revnošću i velikodušnošću, odličan su oblik laičkog apostolata, posebno važan ondje gdje zbog raznih okolnosti djeca i mladi ne dobivaju u svojim obiteljima prikladan vjerski odgoj. Koliko nas ima koji smo, od osoba kao što ste vi, primili prve pojmove katekizma i pripravu za sakrament pokore, prvu pričest i potvrdu! IV. biskupska sinoda nije vas nipošto zaboravila. Zajedno s njom i ja vas potičem da nastavite surađivati u životu Crkve.

Ali katehete u misijskim zemljama vrlo naglašeno nose ime »kateheta«. Rođeni u kršćanskim obiteljima ili prešavši na kršćanstvo i poučeni od misionara ili nekog drugog katehete, oni po tome posvećuju svoj život tijekom godina da katehiziraju djecu i odrasle u svojim zemljama.

Crkve koje danas cvjetaju ne bi se mogle uzdići bez njih. Radujem se naprima Svete kongregacije za evangelizaciju naroda i želim da sve više unapređuje formaciju kateheta. S priznanjem se ovdje spominjem onih koje je Gospodin pozvao k sebi, te molim za zagovor one koje su moji predhodnici uzdigli na čast oltara. Ja ohrabrujem od svega srca one koji rade, želim da i mnogi drugi pođu za njima te da njihov broj raste za misijsko djelo koje je tako potrebno.

U župi

67. Sada želim spomenuti konkretno područje u kojemu općenito djeluju svi katehete razrađujući još u sistematičnijem obliku o »mjestima« kateheze, a neka su već spomenuta u VI. poglavlju. Ta mjesta su župa, obitelj, škola, pokret.

Ako je istina da se svuda može katehizirati, moram još uvijek naglasiti — u suglasju s željom brojnih biskupa — da

114. Dekret o službi i životu prezbitera **Presbyterorum Ordinis**, br. 6: AAS 58 (1966),

str. 999.

115. Tuž. 4, 4.

župna zajednica mora još uvijek ostati pokretač kateheze kao i njeno posebno mjesto. U mnogim zemljama župa je uzdrmana pojavom urbanizacije. Poneki su čak olako prihvatili da je ideja župe već zastarjela, ako već nije osuđena i da nestane u korist malih zajednica koje su bolje prilagođene i koje su uspješnije.

Htjeli mi to ili ne, župa ima bitnu važnost za kršćanski narod i za one koji ne prakticiraju svoju vjeru. Realizam i zdravi razum zahtijevaju, dakle, da nastavimo putem što će nas vratiti župi i koji će po potrebi stvoriti prikladnije strukture te dati nam posebno novi polet zahvaljujući sve većem uključenju kompetentnih, odgovornih i velikodušnih članova u katehezu. Kad to znamo, ali imavši u vidu potrebu raznolikosti katehetskih mjesta, to jest u obitelji koje prihvaćaju djecu i mlade, u vjeronaučnim središtima državnih škola, u školskim pokretima što posvećuju posebno vrijeme vjerskom odgoju, i u središtima koja su otvorena za sve mlade, u vikendima za duhovnu izgradnju itd., veoma je važno da su svi ovi katehetski kanali zaista konvergentni u istoj ispovijesti vjere, u istoj pripadnosti Crkvi i u istim društvenim zalaganjima proživljenim istim evanđeoskim duhom: » . . . jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i Otac«¹¹⁶. Zato je svakako važnija župa ili skupina manjih župa dužna da pripremi one koji će se sasvim posvetiti katehetskoj animaciji: svećenike, redovnike, redovnice, laike kao i da se pobrine za potrebnu opremu kateheze u svim njenim vidovima, te da umnoži i prilagodi »mjesta« kateheze koliko je to

moguće i za korist, da pazi na kvalitete vjerskog odgoja i na ucijepljenje raznih skupina u crkveno tijelo.

Ukratko, da ne branimo monopol i unilateralnost, župa ostaje — kako se već naglasilo — privilegirano mjesto kateheze. Ona ponovno mora naći svoj poziv, onaj koji postaje obiteljska kuća, bratska i gostoljubiva, u kojoj će kršteni i potvrđeni biti svjesni da su narod Božji. Ovdje im se obilno lomi kruh istinite nauke i kruh Euharistije u okviru jedinstvenog čina službe Božje¹¹⁷, odavde se svakodnevno šalju svom apostolskom poslanju za dobro svih područja života svijeta.

U obitelji

68. Katehetsko djelovanje u obitelji ima posebno obilježje koje je, u izvjesnom značenju, nezamjenjivo, to s pravom naglašava Crkva, posebno na II. vaticanskom saboru¹¹⁸. Ovaj odgoj vjere koji pružaju roditelji mora početi u najranijem djetinjstvu¹¹⁹ — razvija se već onda kada se članovi obitelji međusobno pomažu da rastu u vjeri svjedočenjem u kršćanskom životu; ono je često tiho, ali treba biti ustrajno u svakodnevnom životu živeći po evanđelju.

Taj je odgoj još zakonitiji kada u okviru obiteljskih događaja kao što su: primanje sakramenata, slavljenje velikih blagdana, rođenje djeteta, smrtni slučaj — nastojimo objasniti u obitelji kršćansku ili vjersku sadržajnost tih događaja. Potrebno je poći još dalje, to jest da kršćanski roditelji nastoje i prihvate u obiteljskom okviru sustavni od-

116. Ef. 4, 5s.

117. Usp. Ekum. Konc. II Vatikanski o svetoj liturgiji **Sacrosanctum Concilium**, br. 35, 52: **AAS** 56 (1964), str. 109, 114; usp. također **Instituto Generalis Missalis Romani**, objavljen dekretom sv. Kongregacije za obrede 6. travnja 1969. br. 33, i ono što je bilo gore rečeno, u VI. glavi o propovijedi.

118. Sve od starog Srednjeg vijeka, pokrajinski Koncili su inzistirali na odgovornosti roditelja u materiji odgoja za vjeru: usp. VI. Koncil u d'Arles-u (813), kan. 19; Koncil u Magonzi (813), kan. 47; VI. Koncil u Parizu (829), knjiga I, pogl. 7: **MANSI**,

Sacrorum Conciliorum nova et aplissima collectio, XIV, 62, 74, 542. Od najvažnijih dokumenata Učiteljstva treba citirati Encikl. **Divini illius Magistri** od Pija XI, 31. prosinca 1929.: **AAS** 22 (1930), str. 49—86; mnoge govore i poruke Pija XII; i naročito tekstove II Vatikanskog Koncila: Dogmatsku Konst. o Crkvi **Lumen Gentium**, br. 11, 35: **AAS** 57 (1965), str. 15, 40;

Deklaraciju o kršćanskom odgoju **Gravissimum Educationis**, br. 3: **AAS** 58 (1966), str. 731.

119. Usp. II. vatikanski koncil, Deklaracija o kršćanskom odgoju **Gravissimum educationis**, br. 3: **AAS** 58 (1966), str. 731.

goj koji su odgajanci primili na drugom mjestu. Činjenica da su te istine o temeljnim pitanjima vjere i kršćanskog života tako prihvaćene u obiteljskoj sredini, prožete ljubavlju i poštovanjem, često će dozvoliti da se ostavi trajni trag u životu djece. Sami će roditelji imati koristi u tome, jer u tom odgojnom katehetskom dijalogu svatko prima i daje.

Obiteljska kateheza dakle predhodi, popraćuje i obogaćuje svaki oblik kateheze. Osim toga, ondje gdje protuvjersko držanje nastoji spriječiti vjerski odgoj, ondje gdje prošireno nevjerstvo ili prodorni sekularizam praktično onemogućuju istinski rast u vjeri, »ova Crkva koja bi se mogla nazvati kućom«¹²⁰ ostaje jedina sredina u kojoj djeca i mladi mogu primiti autentičnu katehezu. Tako kršćanski roditelji neće nikada moći učiniti dovoljno napora da se pripreme za službu kateheta svojoj djeci i da je ostvaruju neumornim žarom. Isto tako treba ohrabriti one osobe i institucije koje pomažu roditeljima vršiti njihovu zadaću pomoću osobnih dodira, susreta sastanaka i pedagoškim sredstvima: oni čine katehezi neprocjenjivu uslugu.

U školi

69. Uz obitelj i škola pruža katehezi mogućnosti koje se ne smiju zanemariti. U zemljama, koje su nažalost sve rjeđe, u kojima je moguće pružiti vjerski odgoj u školama, Crkva to mora činiti što je moguće bolje. To se odnosi prije svega — kako je i očito — na katoličku školu: bi li ona zasluživala još to ime ako sjajno obrazuje na visokoj razini u profanim disciplinama, a moglo bi joj se s razlogom prigovoriti da zanemaruje upravo vjerski odgoj? Nemojmo reći da se vjerski odgoj daje uključno ili indirektno! Vlastiti karakter i duboki razlog katoličke škole, zbog kojega bi je katolički roditelji trebali više voljeti, sastoji se upravo u kvaliteti vjerskog odgoja uključena u odgoj učenika. Ako katoličke škole moraju poštivati slobodu savjesti, to jest izbjegavati vanjska mu-

čenja, pomoću fizičke i moralne prisile, posebno što se tiče vjerskih čina u mladenačkoj dobi, one još uvijek imaju važnu dužnost da predlažu vjerski odgoj prilagođen vrlo različitim situacijama učenika, te da im na isti način objašnjava da Božji poziv na služenje u duhu i istini, prema Božjim zapovijedima i crkvenim propisima, čovjeka ne prisiljava, iako ga obavezuje u savjesti.

Ali ja mislim, također, i na nekatoličku i na državnu školu. Izražavam živu želju da se odgovori potpuno jasnom pravu ljudske osobe i obitelji s poštivanjem vjerske slobode svijui, te da bude moguće svim katoličkim učenicima napredovati u vlastitoj duhovnoj izgradnji pomoću vjerske pouke koja ovisi o Crkvi, ali koju, u pojedinim zemljama, može dati škola ili se vrši u školskom okviru, ili također prema dogovoru s državnim vlastima u okviru školskog rasporeda, ili ako se ona isključivo obavlja samo u župi ili u nekom drugom pastoralnom centru. Zaista i ondje gdje postoje objektivne poteškoće, na primjer, gdje su učenici različitih vjera treba podesiti tako školske rasporede da omoguće katolicima produbljivati svoju vjeru i svoje vjersko iskustvo pod vodstvom kompetentnih svećenika ili laika.

Životna sredina izvan škole sigurno mnogo utječe na mentalitet mladih: odmor, društvena sredina, radna sredina. Ali oni koji idu u školu nužno postaju utjecajni, jer ih se upućuje u kulturne i moralne vrednote u klimi obrazovne ustanove, jer se suočavaju s različitim vidovima koje pronalaze u školi: potrebno je zato da kateheza vodi veliku brigu o školovanju da mogne stvarno postići druge elemente znanja i odgoja tako da evanđelje bude usvojeno mentalitetom učenika na području njihove izgradnje i usklađivanja kulture prema svjetlu vjere. Ohrabrujem zato svećenike, redovnike, redovnice, i laike koji nastoje podupirati vjeru svojih učenika. Ovo je, osim toga, zgodna prigoda da ponovno potvrdim svoje čvrsto uvjerenje da bi javno poštivanje katoličke vjere mladih, olakšavajući njihov vjerski odgoj, ukorjenjivanje, učvršćivanje, slobodno izražava-

120. Ekum. Konc. II Vat., Dogmatska konstitucija o Crkvi **Lumen Gentium**, br. 11:

nje-isповijedanje i prakticanje, sigurno služilo na čast bilo kojoj vladi, kakvom god sistemu na kojem se bazira ili ideologiji kojom se nadahnjuje.

U pokretima

70. Potrebno je napokon potaknuti udruženja, katoličke pokrete i skupine vjernika da se usmjeruju u pobožnosti, u neposrednom apostolatu, ljubavi te kršćanskom prisutnošću u vremenitim stvarnostima. Svi će oni bolje izvesti svoje vlastite ciljeve i bolje će služiti Crkvi ako u svojem unutarnjem organiziranju i u metodici akcije znadu dati važno mjesto ozbiljnom vjerskom odgoju svojih članova. U tom smislu, svako udruživanje vjernika u tijelu Crkve je po definiciji odgojitelj u vjeri.

Na taj način postaje jasnija uloga laika u katehezi, uvijek pod pastoralnim vodstvom svojih biskupa, kao što se naglasilo više puta u »prijedlozima« Sinođe.

Odgojni instituti

71. Takav doprinos laika, na kome moramo zahvaliti Gospodinu, sačinjava u isto vrijeme i izazov našoj pastirskoj odgovornosti. Ovi laici katehete zaista trebaju biti brižno pripremljeni za onu zadaću koja nije formalno ustanovljena kao ministrija, a ipak ima vrlo naglašenu ulogu u Crkvi. Ova nas formacija poziva da organiziramo prikladne centre i institute koje će biskupi budno paziti. To je područje u kojem se pokazuje plodnom i plodonosnom biskupijska, međubiskupijska i nacionalna suradnja. Na isti način ovdje se može pokazati najdjelotvornijom ona materijalna pomoć koju bogatije Crkve pružaju svojim siromašnijim sestrama: što bolje može jedna Crkva pokloniti drugoj, ako ne pomoći joj da raste kao Crkva?

Svima koji plemenito rade u službi evanđelja, a kojima sam ovdje uputio svoje tople poticaje, želio bih spomenuti i povjeriti uputu koja je bila draga mo-

jem časnom prethodniku Pavlu VI: »Kao evangelizatori moramo pružiti (...) sliku (...) osoba zrelih u vjeri, sposobnih za dijalog unatoč konkretnim napetostima zahvaljujući zajedničkom, iskrenom i nesebičnom istraživanju istine. Da, sudbina evangelizacije sigurno je povezana svjedočenjem jedinstva koje Crkva pokazuje. To je pobuda odgovornosti, ali također i utjehe«¹²¹.

ZAKLJUČAK

Duh Sveti, unutarnji učitelj

72. Na koncu ove apostolske pobudnice pogled našeg srca obraća se Onomu koji je princip nadahnuća svakog katehetskog djela, te onih koji ga obavljaju: Duhu Oca i Sina, Duhu svetomu.

Govoreći o poslanju koje bi taj Duh imao u Crkvi, Krist upotrebljava ove znakovite riječi: »On će vas naučiti svemu i podsjetiti vas na sve što sam vam ja rekao«¹²². I dodaje: »kad... dođe Duh istine, uvest će vas u svu istinu..., on će vam otkriti buduće stvari«¹²³.

Duh je, dakle, obećan Crkvi i svakom vjerniku kao unutarnji Učitelj što u tajnosti savjesti i srca čini da dobro razumijemo ono što smo samo čuli, a nismo bili sposobni shvatiti. »Duh sveti i sada poučava vjernike — govorio je o tome sv. Augustin — prema sposobnosti svakog pojedinca da shvati duhovne stvari, on pali u njihovu srcu živu želju ukoliko svaki napreduje u ovoj ljubavi koja čini da on ljubi ono što već pozna i da želi ono što još ne poznaje«¹²⁴.

Poslanje je Duha nadalje preobraziti učenike u Kristove svjedoke: »On će dati svjedočanstvo o meni, i vi ćete svjedočiti«¹²⁵.

Ali i više od toga. Za sv. Pavla koji sintetizira u ovoj točki tajnu teologije cijelog Novog zavjeta, cijelo »biti kršćanin«, cio kršćanski život, novi život sinova Božjih koji je život po Duhu¹²⁶. Samo nam Duh dopušta reći Bogu:

121. Apost. Pobud. *Evangelii Nuntiandi*, br. 77: *AAS* 68 (1976), str. 69.

122. Iv. 14, 26.

123. Iv. 16, 13.

124. *In Ioannis Evangelium Tractatus*, 97, 1: PL 35, 1877.

125. Iv. 15, 26s.

126. Usp. Rim. 8, 14—17 Gal 4, 6.

»Abba, Oče!«¹²⁷. Bez Duha ne možemo reći: »Isus je Gospodin«¹²⁸. Od Duha nam dolaze sve karizme što izgrađuju Crkvu, zajednicu kršćana¹²⁹. U tom smislu dao je sv. Pavao svakom Kristovu učeniku ovu uputu: »Tražite u Duhu svoju puninu«¹³⁰. I sv. Augustin je vrlo jasan: »Ono što vjerujemo i ono što dobro djelujemo sigurno je naše zbog slobodne odluke naše volje, pa ipak i jedno i drugo je dar koji dolazi od Duha istine i ljubavi«¹³¹.

Kateheza, kao rast u vjeri dozrijevanje kršćanskog života, je djelo Duha Svetoga, djelo koje on sam može produbiti i podržavati u Crkvi. Ova tvrdnja, prema čitanju spomenutih tekstova, a također i po brojnim odlomcima Novog zavjeta, dovodi nas do dva zaključka.

Ponajprije, jasno je da Crkva, kad ispunja svoje poslanje koje se sastoji u katehiziranju — kao uostalom i svaki kršćanin koji se u Crkvi i u ime Crkve zauzima za katehezu — treba biti veoma svjestan da radi kao živo i poučljivo sredstvo Duha Svetoga. Neprestano zazivati toga Duha, biti u zajedništvu s njim, truditi se u spoznanju njegovih istinskih nadahnuća i to mora biti stav Crkve koja naučava te stav svakog katehete.

Potrebno je, zatim, da živa želja oko boljeg upoznavanja djelovanja Duha i punijim predanjem njemu — jer »mi proživljavamo u Crkvi poseban trenutak Duha« kako je to naglasio moj prethodnik Pavao VI. u svojoj apostolskoj pobudnici »Evangelii nuntiandi«¹³² — izazove katehetski polet. I doista, ova »obnova u Duhu« bit će autentična i veoma plodna za Crkvu, ne toliko po tome što će proizvesti posebne karizme, nego zato što će privući najveći mogući broj vjernika u njihovom svakodnevnom životu da se ponizno, strpljivo i ustrajno potrudu upoznati sve više Kristov misterij te svjedočiti za njega.

Zazivam ovdje na Crkvu koja katehizira tog Očeva i Sinova Duha i žarko ga molim da obnovi u njoj katehetski dinamizam.

Marija, majka i uzor učenika

73. Neka nam Djevica Duhova sve ovo izusti svojim zagovorom!

Jedinstvenim pozivom gledala je Sina Isusa »kako raste u mudrosti, dobi i milosti«¹³³. Na njenim krilima, a kasnije slušajući je tijekom skrovitog života u Nazaretu, ovaj Sin, koji je bio jedinorođenač Očev, pun milosti i istine, oblikovao se po ljudskom poznavanju Svetog pisma i Božjega plana o njegovu narodu klanjajući se Ocu¹³⁴. Ona je bila, s druge strane, prva od njegovih učenika, prva u vremenu, jer već kad ga je našla u hramu, primila je od svoga Sina, preadolescenta, pouku koju je čuvala u svom srcu¹³⁵. Prva posebno zato jer nitko nije bio »poučen od Boga«¹³⁶ tako duboko. Majka i učenica u isto vrijeme, kako je to rekao o njoj Augustin, dodajući odvažno da je ovo drugo bilo za nju važnije nego ono prvo¹³⁷. Nije bez razloga rečeno o Mariji u sinodalnoj auli da je ona »živi katekizam« i »majka i uzor kateheta«.

Neka, dakle, prisutnost Duha Svetoga, zagovorom Marijinim, Crkvi dade neviđeni polet u katehetskom djelu koji je za nju bitan!

Tada će Crkva moći ispuniti u ovo vrijeme milosti svoje neotuđivo i opće poslanje a koje je dobila od svog Učitelja: »Idite . . . i učinite mojim učenicima sve narode«¹³⁸.

S mojim apostolskim blagoslovom.

Dano u Rimu, kod Svetog Petra, 16. listopada 1979. u drugoj godini našeg pontifikata.

Papa Ivan Pavao II.

127. Rim. 8, 15.

128. 1. Kor 12, 3

129. Usp. 1. Kor. 12, 4—11.

130. Ef. 5, 18.

131. **Retractationum liber I**, 23, 2: PL 32, 621.

132. Br. 75: **AAS 68 (1976)**, str. 66.

133. Usp. Lk, 2, 52.

134. Usp. Iv. 1, 14; Heb. 10, 5; S. Th. III, Q. 12, a 2; a. 3, ad 3.

135. Usp. Lk 2, 51.

136. Usp. Iv. 6, 45.

137. Usp. **Sermo** 25, 7: PL 46, 937—938.

138. Mt. 28, 19.